

Institutionen för anatomi, fysiologi
och biokemi

Varmblodiga ridhästars inhysning i svenska avels- och uppfödningssamheter

Housing of horses in Swedish breeding farms for warm-blooded riding horses

Moa Häggmar & Miriam Svensson

Examensarbete • 15 hp

Hippolog - kandidatprogram

Examensarbete på kandidatnivå, K105

Enheten för hippologutbildning

Uppsala 2020

Varmblodiga ridhästars inhysning i svenska avels- och uppfödningssamfund

Housing of horses in Swedish breeding farms for warm blooded riding horses

Moa Häggmar & Miriam Svensson

Handledare: Elisabeth Olsson, Ridskolan Strömsholm
Bitr. handledare: Karin Morgan, Ridskolan Strömsholm & SLU

Examinator: Åsa Viklund, Hippologgruppen & Institutionen för husdjursgenetik, SLU

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Examensarbete i hippologi
Kurskod: EX0864
Program/utbildning: Hippolog – kandidatprogram
Kursansvarig institution: Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2020
Omslagsbild: Moa Häggmar
Serietitel: Examensarbete på kandidatnivå
Delnummer i serien: K105
Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Gruppbox, lösdrift, box, hållbarhet, utevistelse, rörelse, flock

---

Sveriges lantbruksuniversitet

Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Enheten för hippologutbildning

INNEHÅLL

ABSTRACT	2
Housing of horses in Swedish breeding farms for warm-blooded riding horses	2
INTRODUKTION.....	2
Problem	3
Syfte.....	4
Frågeställning	4
TEORIAVSNITT.....	4
Uppfödarstrukturen i Sverige	4
Inhysningssystem	4
Social kontakt	5
Arbetsbelastning, skaderisk och ekonomi.....	5
Inhysning och hållbarhet	6
Kriterier vid förmedling	7
MATERIAL OCH METODER	7
RESULTAT.....	8
Uppfödarstrukturen i Sverige.....	9
Uppfödarstrukturen över tid.....	11
Uppfödarens val av inhysningssystem	13
Kriterier vid förmedling	17
DISKUSSION	18
Uppfödarstrukturen i Sverige.....	18
Uppfödarnas val av inhysningssystem	19
Kritisk granskning av material och metod.....	21
Förslag på framtida studier	21
Slutsats	22
Författarnas tack	22
SAMMANFATTNING	22
Den svenska ridhästavelns inhysning och uppfödarstruktur	22
REFERENSER.....	23
Litteratur.....	23
Internet.....	24
BILAGOR	25
Bilaga 1. Enkät	25
Bilaga 2. Enkät svar.....	32

ABSTRACT

Housing of horses in Swedish breeding farms for warm-blooded riding horses

Young riding horses should be able to move freely in large areas when growing up to develop a sustainable body for the future. The Swedish breed warm blooded riding horses are seen as healthy and durable in the sport. The structure of Swedish breeders back to 25 years ago is well known. However, their choice of housing system of young riding horses has not been investigated. Therefore, the aim was to identify and investigate today's structure of Swedish breeders and their choice of housing system for young and growing horses. This work can be a basis for future investigations of housing system for young horses and the young horses' future health. Further, this work can be used in education for Swedish breeders in housing systems for young horses.

Three questions were answered in this essay: How has the structure of Swedish breeders changed over the last 25 years? How do the Swedish breeders choose a housing system for their youngster looks and how do the access to outdoor living look for Swedish breed young horses?

This essay is based on a survey sent to breeders of Swedish warm blooded riding horses. The survey contained 22 questions of different character. The questions were chosen according to breeders, housing of horses, outdoor living for youngsters and marketing. For statistical analysis Microsoft Excel 2019 and chi²-test was used.

The result showed that 79% of Swedish breeders were women and the majority were in the age 31 to 50 years. Most of the breeders, independent of age, had learned about breeding from friends. According to the answers of the survey breeders in the age group 31-60 years often used individual housing in stable. Individual housing in stable was also the choose for majority of the men and for breeders in the northern and the west part of Sweden. In the summer, 85% of the breeders had their horses out in pasture and kept in groups of two to four and five to eight horses. Availability of free movement and social contact among horses were the most important criteria for the breeders choose of housing system for young horses.

The structure of Swedish breeders for warm blooded riding horses was similar to the structures of 1995 and 2010. Women in middle age (31-50 years and 51-60 years) is dominating the Swedish breeding meanwhile the men become fewer and older. Half of the Swedish breeders are housing their young horses in loose housing systems in the winter. In summertime four out of five breeders had their young horses out in pasture. In summertime, the horses were placed in pastures with a size of most commonly three to five hectares. In the winter, the horses were placed in paddocks with a size of most commonly one to two hectares. All the time during outdoor living the horses had social contact with other conspecifics.

INTRODUKTION

Hästen som biologisk varelse har ett behov av såväl social kontakt med andra artfränder som tillgång till fri rörelse i samtliga gångarter (Hästsverige 2020a). Detta regleras av djurskyddslagen 2§ ”Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att deras välfärd främjas, de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverande för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende), och beteendestörningar förebyggs” (SFS 2018:1192). Hästens framtida hållbarhet, både fysiskt genom skelettets och

muskulaturens uppbyggnad som den psykiska utvecklingen, påverkas av hur den hålls och föds upp under sina tidiga år (Fredricson & Andersson 2006).

För att föda upp en hållbar häst för framtida prestationer och en lång karriär krävs god kunskap och eftertanke både vad gäller val av avelsindivider, utfodring som hästhållning. Det är viktigt vid valet av avelsindivider att de har visat sig vara friska och sunda. Detta för att ge avkomman bästa möjliga förutsättningar för framtida hållbarhet. För det nyfödda fölet är rörelsen viktig, till en början för att hitta sin egen balans samt stabilitet på benen. Vidare är även tillgång till rörelse viktigt för att utveckla en frisk, sund och stark kropp. (Brown, Pilliner & Davies 2003)

Utvecklingen av den unga hästens skelett sker upp till att den är åtta år gammal genom att brosket i skelettets tillväxtzoner övergår till benvävnad genom mineralisering. Tillväxtzonerna sluts uppåt med början från hoven och avslutas med tillväxtzonerna kring halsbasen. Det är därför viktigt att den unga hästen, vilken fortfarande växer och utvecklar sin kropp, har tillgång till stora ytor som möjliggör en sund utveckling av muskler och skelett. (Higgins 2017)

De hästar som är uppfödda i Sverige anses av många vara sunda och hållbara. Detta tack vare Sveriges syn på hästhållning där hästen står i centrum. I marknadsföringen av den svenska varmlodiga ridhästen beskrivs individernas utvistelse i stora hagar som en viktig tillgång. (HNS 2018)

Swedish warmblood association (SWB) är en avelsorganisation som i snart hundra år har verkat för utveckling av aveln för den svenska varmlodiga hästen. Organisationen sörjer för bland annat att stödja svenska uppfödare i sitt avelsarbete. Nedan följer organisationens avelsmål. *"En ädel, korrekt och hållbar varmlodshäst som genom sitt temperament, sin höga ridbarhet, goda rörelser och/eller hoppförmåga är internationellt konkurrenskraftig"*. (SWB 2020a)

SWB arbetar aktivt för att utveckla kunskapen hos sina uppfödare. Hos organisationen finns ungdomssatsningen "Ung SWB" som arrangerar utbildning och nätverksträffar (SWB 2020b). Det bedrivs även digitala utbildningar och utbildningar genom de regionala förbunden (SWB 2020c).

Det varierar hur uppfödare i Sverige väljer att inhysa sina unghästar (Svala 2008). Vilket inhysningssystem som används beror på uppfödarens enskilda erfarenheter och motiv (Svala 2008). Uppfödarstrukturen (begreppet innefattar uppfödarnas ålder, kön och omfattning av uppfödningen) i Sverige har undersökts två gånger tidigare (Bäckberg 1995; Svedemark 2010). Från dessa undersökningar framkom att största andelen av uppfödaren i Sverige var kvinnor under 50 år (Bäckberg 1995; Svedemark 2010).

Problem

Den unga hästens tillgång till fri rörelse är viktigt för framtida hållbarhet hos individen som ridhäst. Svenskfödda hästar marknadsförs för sin sundhet och hållbarhet kopplat till uppväxt i stora hagar. Uppfödarstrukturen för tio respektive 25 år sedan är känd. Däremot är varken uppfödarstrukturen idag eller de svenska ridhästuppfödarnas val av inhysningssystem undersökt.

Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka hur inhysning av unga ridhästar sker hos svenska uppfödare kopplade till SWB. Genom att kartlägga uppfödarstrukturen och inhysningen ges en bild av hur det ser ut i Sverige idag. Arbetet kan komma att ligga till grund för vidare forskning kring uppfödning och inhysning kopplat till framtida hållbarhet. Resultatet från arbetet kan även vara till grund för SWB och kan användas i ett utvecklingsarbete att öka kunskap kring inhysning av unghästar till ridhästuppfödare.

Frågeställning

Hur har uppfödarstrukturen i Sverige utvecklats under de senaste 25 åren?

Hur ser uppfödarnas val av inhysningssystem och tillgången av utevistelse ut för unga ridhästar i Sverige?

TEORIAVSNITT

Uppfödarstrukturen i Sverige

I Bäckbergs (1995) examensarbete beskrivs marknaden av varmbloodsuppfödning i Sverige år 1994–1995. Där redogörs det bland annat för uppfödarstrukturen i Sverige. Enligt arbetet var under denna tid cirka 61% av de svenska uppfödarna kvinnor, medan 31% var män och drygt 8% av uppfödningen skedde i par. Åldrarna mellan uppfödarna varierade, för kvinnor var 90% under 50 år och männen var till 61% över 50 år gamla. Enligt arbetet bodde 90% av kvinnorna på landsbygden, över hälften av dessa hade en inkomst utöver uppfödning och jordbruk. Hos männen i undersökningen var 60% bosatta på landsbygden och hade samtliga inkomst från enbart uppfödning och jordbruk. Av uppfödare som bedrev uppfödning i större skala (>2 föl per år) var större andelen män i förhållande till antalet kvinnor.

Svedemark (2010) skrev i sitt arbete om strukturen i den svenska uppfödarkåren. Av den undersökta uppfödarkåren var 88% kvinnor och resterande andelen män. Av kvinnorna var majoriteten i åldrarna 31–50 år, medan majoriteten av männen var i åldrarna 51–60 år. Ingen av de kvinnor som ingick i arbetet var över 60 år och ingen av männen som besvarade arbetets enkät var under 30 år. Vid frågan om vilken utbildning de tillfrågade hade som grund för sin uppfödning svarade majoriteten att de var lärda av vänner. Storleken på avelsverksamheten varierade, majoriteten av uppfödarna hade ett sto i avel. Grunden till uppfödning var till största del att hästar föddes upp för eget bruk samt för att sälja. De flesta tillfrågade i studien hade egen gård och hade hästarna uppstallade enskilt på box. Av de tillfrågade hade 14% sina hästar på lösdrift. Den största andelen uppfödare var bosatta på landsbygden. Mest vanligt var det att bedriva uppfödning som hobbyverksamhet.

Inhysningssystem

Ventorp & Michanek (2001) menade att inhysningssystemen som används för hästar troligen till stor del beror på tradition samt praktiska förutsättningar. Problematiken med att hästar hålls enskilt uppstallade på box samt enskilt i hage vid utevistelse är att de inte får tillgång till den typ av sociala kontakt de behöver.

Meierhöfer, Hoffman & Standke (2009) gjorde en studie där hästar i olika

gruppsammansättningar undersöktes avseende aktivitet och rörelse då unghästarna gick på lösdrift. Hästarna hölls i tre olika grupper, en större grupp med 23 individer samt två mindre grupper med färre individer i varje. Resultatet av studien visade att gruppsammansättningen med flest hästar hade högst frekvens av rörelse i förhållande till de mindre gruppsammansättningarna.

Social kontakt

Grogan & McDonnell (2005) studerade naturliga haremsgrupper av flertalet hästar. Alla skador som uppstod på grund av social kontakt antecknades. Skadorna som uppkom av den sociala kontakten var få. De flesta var mest troligt från sparkar eller bett där pälsen hade försvunnit.

Søndergaard & Ladewig (2004) utförde en studie om påverkan på unghästarnas träning och inlärningsförmåga utifrån vilket inhysningssystem och vilken grad av social kontakt som hästarna hade. Det visade sig i studien att hästarna som inhystes på lösdrift med andra hästar hade en fördel och hade lättare för att genomföra de olika testerna i förhållande till dem som stod på box.

Visser, Ellis & Van Reenen (2008) undersökte i sin studie hur olika typer av inhysning påverkade unghästar då de inhystes i stall för första gången. Två testgrupper ingick i studien, där hälften av hästarna placerades enskilt i box samtidigt som den andra hälften placerades i gruppbox i par. Av de som inhystes enskilt i box hade 67% någon typ av stereotypi i slutet av studien. Enligt studien var detta ett resultat av att unghästar, som inhystes på stall för första gången, var mer stressade då de stod enskilt i box i förhållande till om de inhystes i par.

Jørgensen, Liestøl & Bøe (2010) undersökte hur olika typer av stimulans påverkade individer i flock. Detta gällde både påverkan på det enskilda beteendet och på den sociala kontakten mellan individerna i gruppen. Då individen var ensam och hade tillgång till foder minskade individens passivitet. Samtidigt visade studien att om hästar hölls i grupp med tillgång till foder minskade risken för aggressivt beteende mot varandra.

Arbetsbelastning, skaderisk och ekonomi

Bengtsson (2010) visade i sitt examensarbete att det var en tydlig skillnad på arbetstiden då häst inhystes i box med djupströbädd i förhållande till på lösdrift. Det var mer tidsbesparande med lösdrift jämfört med djupströbädd som mockades med hjälp av grep och skottkärra. Skötseln av djupströbädd tog elva minuter per individ och dag, till skillnad mot lösdriftens skötsel som tog 0,8 minuter per individ.

Arbetsbelastning var även någonting som Svala (2008) tog upp i sitt projekt. I projektet intervjuades hästhållare gällande hur de inhyste sina hästar och vilka orsakerna var till valen av inhysningssystem. I projektet framkom att en del av hästhållarna ansåg att lösdrift var det typ av inhysningssystem som var minst belastande för hästskötaren. Detta medan andra menade det motsatta, att stall med enskilda boxplatser var det mest lättskötta. För de som förespråkade uppställning enskilt på box var skaderisken för hästskötaren en viktig faktor. I de flesta undersökta stall ansågs människans och hästens behov vara lika viktiga. Därmed skulle inhysningssystemet väljas med lika stor omsorg för såväl hästarnas välfärd som människornas arbetssituation.

Hartmann, Søndergaard & Keeling (2011) undersökte i sin studie hur skaderisken för

hästkötaren kan minskas vid hantering av individer i flock. För att minska skaderisken bör den häst som ska lämna flocken vara i rörelse så stor del av tiden som möjligt. Detta för att minska risken att resterande del av flocken följer med. Enligt studien var även antalet individer som flyttades från flocken samtidigt en faktor vilken påverkade skaderisken. En individ som flyttas ut från flocken ansågs vara det minst riskfyllda för den person som hanterade flocken.

I ett examensarbete utfört av Lagerhjelm och Mattson (2013) visade det sig att 94% av drygt 600 uppfödare som medverkade i undersökningen valde uppställning på lösdrift som det mest ekonomiska inhysningsalternativet i förhållande till inhysning på box. Detta oavsett vilket inhysningssystem de själva använde sig av. Det var enbart 17% av de deltagande i studien som ansåg att inhysning på lösdrift var det mest säkerhetsmässiga i förhållande till uppställning på box.

Inhysning och hållbarhet

Van den Hoogen et al. (1999) studerade tillväxten hos föl upp till elva månaders ålder för att få vetskap om huruvida tillväxten påverkades av olika typer av inhysning, motion och rörelse. Studien kom fram till att det bästa sättet för att utveckla ett hållbart och hälsosamt ledbrosk hos unga individer är inhysning på bete med tillgång till fri motion och rörelse. Studien kom även fram till att träning av den unga individen kan ha skadlig långsiktig påverkan på hållbarhet och hälsa hos leden.

Svala (2008) visade att en faktor vilken påverkade valet av inhysningssystem var att foder- och vattenintag skulle kunna kontrolleras för varje enskild individ. Detta för de hästhållare som inhyste sina hästar enskilt på box. De hästhållare som förespråkade lösdrift motiverade det naturliga sättet att hålla hästar i grupp samt att hästarna, till följd av aktivitet och rörelse större delen av dygnet, var mer friska och sunda på lösdrift i förhållande till på stall.

I examensarbetet utfört av Lagerhjelm och Mattson (2013), där uppfödarens syn på inridningshästar i gruppställning undersöktes, visade det sig att 39% valde att hålla hästarna på lösdrift på grund av att hästarna blev friska och starka. För 21% var hästens naturliga behov den mest premierade faktorn för val av inhysning på lösdrift. För de uppfödare som inte förespråkade att hålla sina hästar på lösdrift var den avgörande faktorn för 20% av de deltagande i studien att hästarna blev osociala mot människor vid inhysning på lösdrift. För 16% av de deltagande i studien var den avgörande faktorn skaderisken. I samma studie undersöktes även uppställning på lösdrift i förhållande till boxuppställning. Det visade sig att 46% av deltagarna i studien ansåg att hästarna fick bra hull av att inhysas på lösdrift.

Enligt Svala (2008) ansåg en del hästhållare att skaderisken är en stor anledning till valet av inhysningssystem. En del ansåg även att lösdrift bidrar till fler skador i förhållande till uppställning enskilt på box. Andra hästhållare som medverkade i samma studie menade det motsatta, att skaderisken var lägre vid inhysning på lösdrift i förhållande till på stall. Definitionen av skador i de båda fallen är otydlig.

Lesimple et al. (2020) undersökte hästars välfärd vid vistelse utomhus i rasthagar. Studien kom fram till att sporthästar som får röra sig fritt vid utevistelse i hage fick en ökad välfärd. Detta genom mindre förekomst av stress och stereotypa beteenden i förhållande till de som inte vistades fritt i rasthagar. Enligt studien var även hästkötarnas subjektiva bedömning att de hästar som vistades i rasthage löpte minimal risk att skada sig själva, även då det var första gången de vistades i rasthage.

Kriterier vid förmedling

Hennessy, Quinn & Murphy (2008) studerade köpare och säljares syn på vilka kriterier som ansågs vara viktiga vid förmedling av sporthästar. För säljaren var kriterier som kön, färg, erfarenhet samt prestationer viktiga i förmedlingen av individer till salu. För köparen var däremot kriterier som att individen var kontaktsökande samt vilket temperament den hade viktigt. Båda parterna var överens om att hållbarhet, sundhet samt en ren rörelsemekanik hos individen var det viktigaste kriterierna vid förmedling av sporthästar.

MATERIAL OCH METODER

Arbetet baseras på en enkätundersökning. Enkäten (bilaga 1) skickades under mars månad 2020 ut till svenska uppfödare av varmblodiga ridhästar. Enkäten distribuerades av avelsförbundet för den svenska varmblodiga hästen (SWB). Enkäten skickades ut via länk i mail till uppfödare registrerade hos SWB. Enkäten (bilaga 1) gjordes med hjälp av ”Google Forms”, den bestod av 22 frågor varav 16 var obligatoriska. Valet av frågor grundade sig på arbetets frågeställningar. Frågeställningen om hur uppfödarstrukturen ser ut idag besvarades genom fråga ett till och med elva. Frågeställningen om svenska uppfödares val av inhysningssystem för unga ridhästar besvarades genom fråga 12 till och med 17. Slutligen besvarades uppfödarnas upplevelser av de valda inhysningssystemen med fråga 18 till och med 22. Frågorna hade olika svarsalternativ och varierade mellan att kunna besvaras med ett eller tre svar. Fråga åtta, elva, fråga 18, fråga 20 samt fråga 21 kunde besvaras med upp till tre svar. Enkäten avslutades med en linjär skala (fråga 22), där den sista frågan kunde besvaras mellan ”inte alls viktig” och ”mycket viktig”. Enkäten var tillgänglig att besvaras i två veckor. Under denna tid var även enkäten publicerad på Facebookgrupper tillhörande SWB.

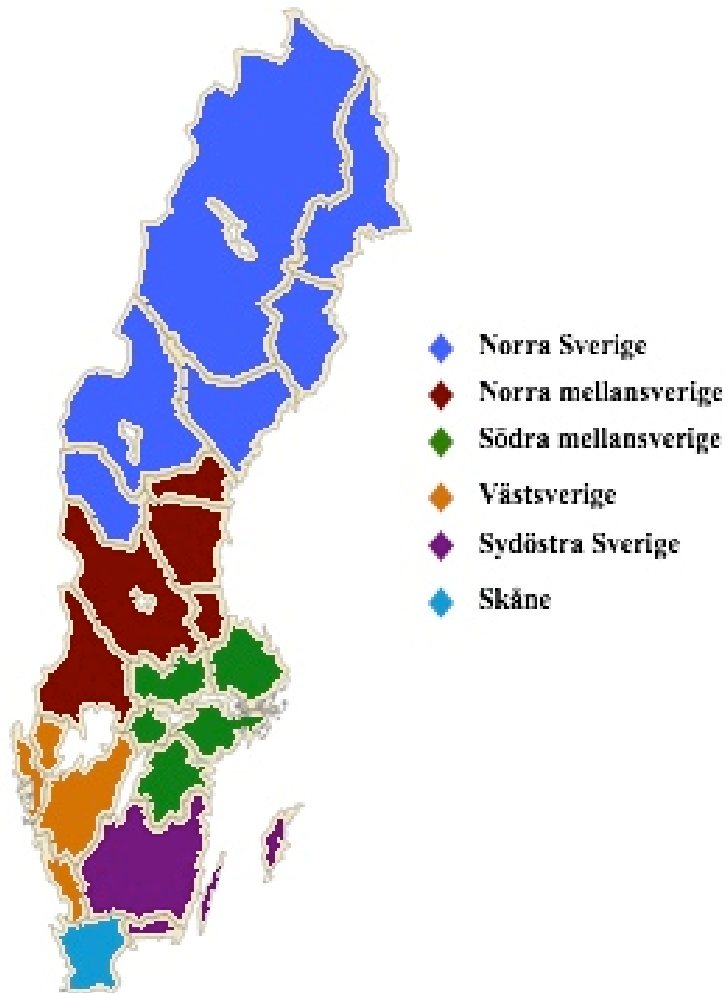
Från webbsidan ”Google Forms” sammanställdes enkätsvaren automatiskt. Vidare sammanställdes resultat manuellt med hjälp av *Microsoft Excel 2019*. Detta för att kunna jämföra svar med varandra och därigenom kunna urskilja liknelser och avvikelser mellan enkätsvaren. För en del av resultat som inte var deskriptiva och där signifikans ansågs relevant beräknades signifikansnivå. För beräkning användes Chi2-test. Detta för att avgöra om skillnader i frekvens var slumpmässiga eller inte. Signifikansnivån markeras med ***= $p < 0,001$, **= $0,001 < p < 0,05$, *= $p < 0,05$. När analysen inte kunde påvisa en signifikant skillnad, så markeras detta resultat ”inte signifikant” (i.s.).

Vid uppdelningen av geografiska områden i Sverige togs de olika odlingszonerna i beaktning. Detta för att de län som ingick i samma område skulle överensstämja i landskapstyp. Även tidigare arbetets fördelning av geografiska områden användes som referens. Sverige delades in i de geografiska områdena Norra Sverige (innefattande Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Jämtland samt Härjedalen), Norra Mellansverige (innefattande Medelpad, Dalarna, Hälsingland, Gästrikland och Värmland), Södra Mellansverige (innefattande Västmanland, Uppland, Närke, Södermanland och Östergötland), Västsverige (innefattande Dalsland, Bohuslän, Halland samt Västergötland), Sydöstra Sverige (innefattande Öland, Gotland, Småland och Blekinge), slutligen valdes Skåne att representeras som enskilt län (figur 1).

Som unghäst definierades i detta arbete individer upp till och med en ålder på 2,5 år. Detta då det kan förekomma att inhysning sker temporärt på annat sätt i samband med inridning och

vidare träning av den unga hästen.

Gruppering av avelsverksamhetens omfattning gjordes med stöd av Bäckberg (1995). Däremot valdes ringa omfattning att innefatta noll till två föl och större omfattning valdes till fem eller fler föl.

Figur 1. Illustrationen visar den geografiska uppdelningen av Sverige.

RESULTAT

Enkäten skickades ut till cirka 3500 personer som var kopplade till SWBs medlemsregister. Av dessa öppnade 1840 personer mailet och 405 personer besvarade enkäten. Detta gav en svarsfrekvens på 22%. Alla svar, förutom två, var användbara för arbetet. Det två svarsenkäter som utslöts var en från utlandet och en med inhysning enskilt på box i kombination med ensam i hage. Resultatet sammanställdes utifrån arbetets frågeställningar. Kommande resultat anges i andel beräknat av de besvarade enkäterna och återspeglar därför inte andelen av hela uppfödarpopulationen.

Uppfödarstrukturen i Sverige

Av de besvarade enkäterna framkom att 79% av uppfödarna var kvinnor. I 11% av fallen bedrevs uppfödningen inom par eller familj. Största andelen av uppfödarna var i åldrarna 31–60 år, där 39% var i åldrarna 31–50 år och 36% mellan åldrarna 51–60 år. I 22% av fallen bedrevs uppfödning i åldrar över 60 år. Av uppfödarna var 3% upp till och med 30 år.

Den största andelen av de manliga uppfödarna var över 60 år (figur 2). Av de kvinnliga uppfödarna var den största andelen mellan 31 till 50 år. Då uppfödning bedrevs inom par eller familj var majoriteten i åldrar mellan 51–60 år.

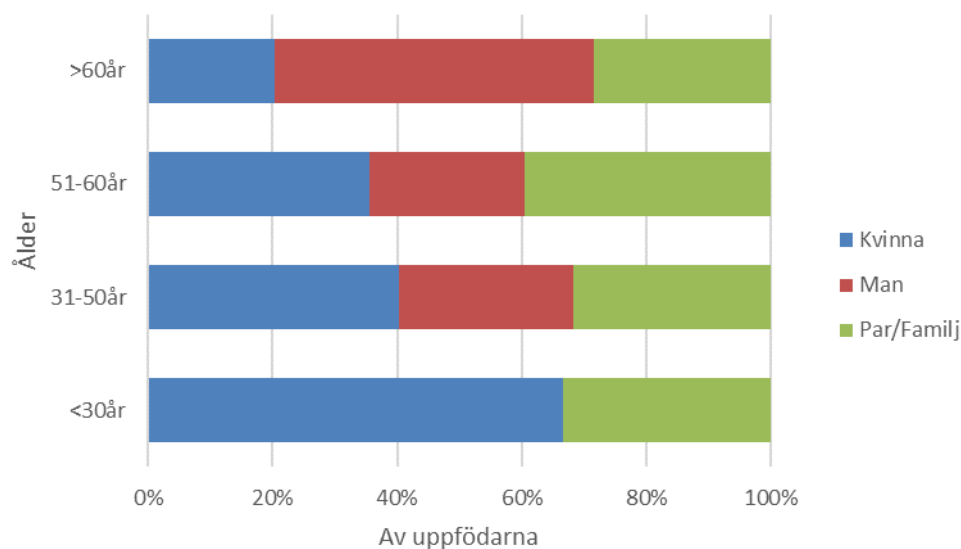
Av enkäten framkom att 80% av uppfödarna bedrev sin uppfödning på landsbygden. I cirka en femtedel av fallen var uppfödningen belägen i närheten av tätbebyggt område. I 1% av svaren bedrevs uppfödningen i tätort. Enligt enkätens svar var uppfödningen i 84% av fallen förlagd till ett eget stall eller en egen gård. Näst mest vanligt var att uppfödningen var inackorderad i annat stall eller på annan gård. Hos 2% av uppfödarna var uppfödningen utackorderad till extern verksamhet.

På frågan om vilken utbildning uppfödarna hade inom avel och uppfödning (fråga 8, bilaga 1) svarade majoriteten, oavsett ålder, att de var lärd genom vänner (figur 3). Därefter var alternativet för annan utbildning det mest valda. Det var ingen signifikant skillnad mellan lärd genom vänner och de övriga utbildningsalternativen.

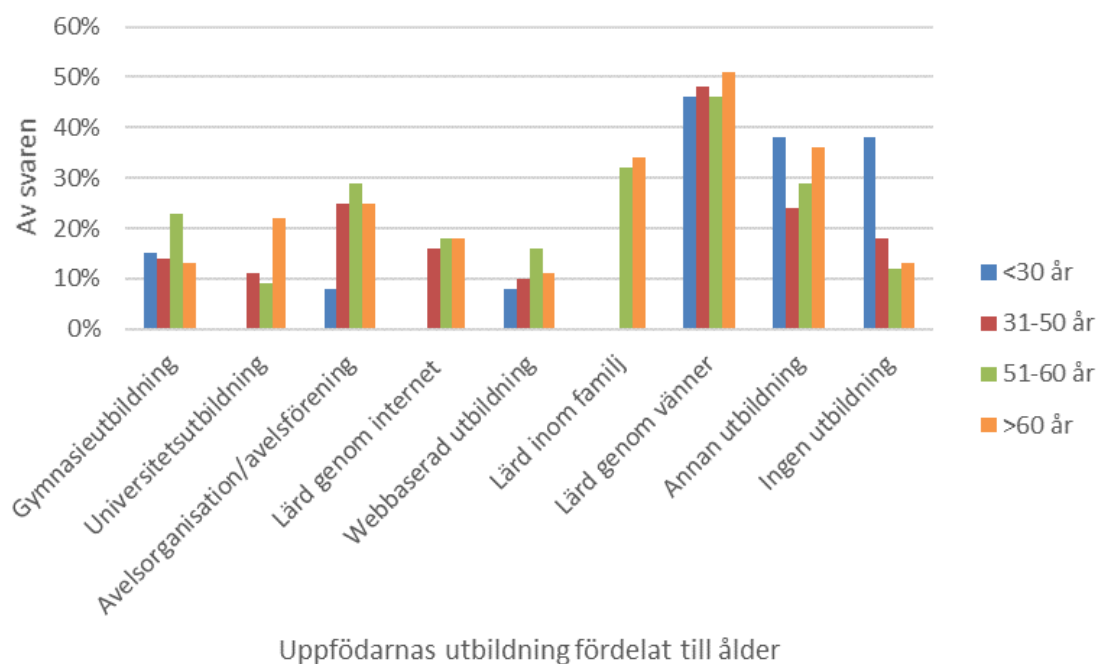
Majoriteten av uppfödarna bedrev sin uppfödning som hobbyverksamhet. En tredjedel av uppfödarna hade uppfödningen som ett deltidsarbete i kombination med annat inte hästrelaterat arbete. Av uppfödarna hade 11% uppfödningen som ett deltidsarbete i kombination med annat hästrelaterat arbete. För 8% av uppfödarna var uppfödningen ett heltidsarbete. Då uppfödning bedrevs inom par eller familj var det vanligast att uppfödningen bedrevs i ringa omfattning (≤ 2 föl) (tabell 1). För både kvinnor och män bedrevs uppfödningen till största del i en omfattning av 3–5 uppfödda hästar under de senaste tio åren (tabell 1). Av de uppfödare som bedrev uppfödning i större omfattning var majoriteten 31–50 år (figur 4). Uppfödare som bedrev uppfödning i ringa omfattning var mest vanligt förekommande i åldrarna 51–60 år.

Tabell 1. Tabellen visar i hur stor omfattning (i ringa omfattning ≤ 2 föl, 3 – 5 föl under de senaste tio åren och i större omfattning > 5 föl) uppfödningen har bedrivits fördelat på kvinna, man och par eller familj

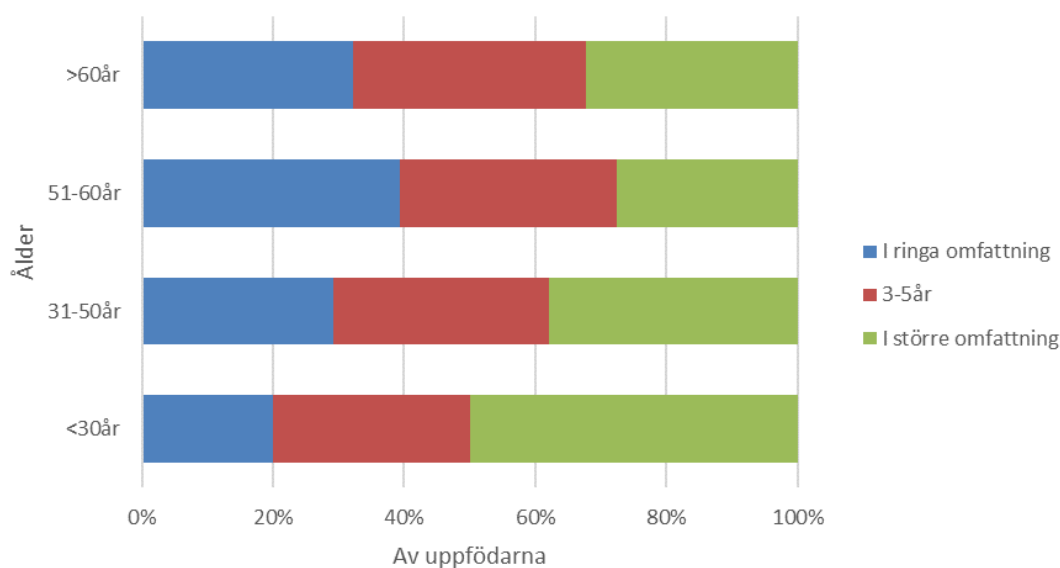
	I ringa omfattning	3 – 5 hästar	I större omfattning
Kvinna	31%	35%	34%
Man	24%	39%	37%
Par	37%	35%	28%

Figur 2. Diagrammet visar åldersfördelningen av uppfödarna inom kategorierna kvinna, man respektive par eller familj.

Figur 3. Diagrammet visar uppfödarnas utbildning fördelat på åldersgrupperna <30 år, 31–50 år, 51–60 år och >60 år. I enkäten (bilaga 1) kunde frågan besvaras med upp till tre svar.

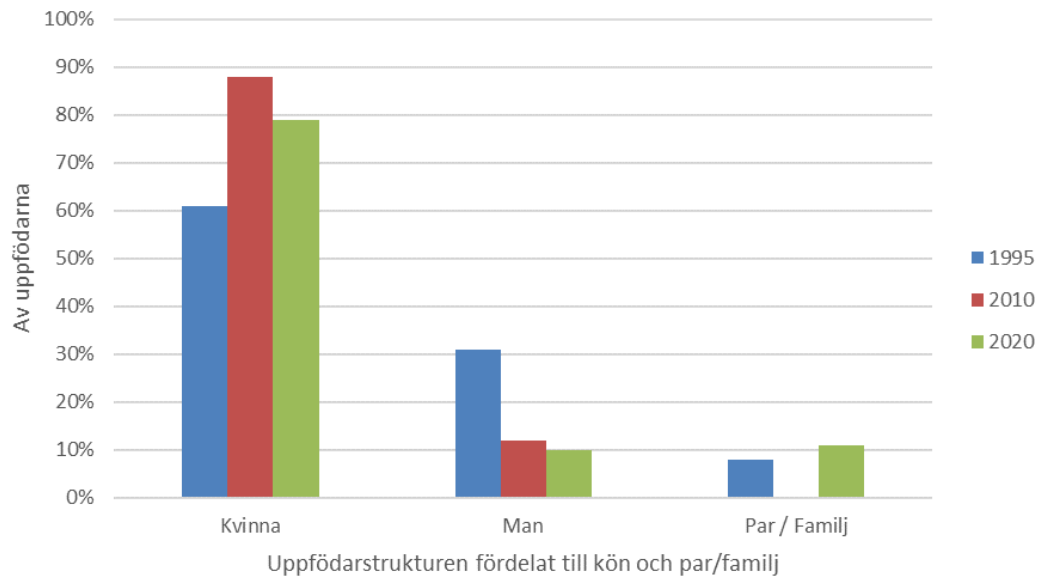

Figur 4. Diagrammet visar uppfödarnas ålder fördelat på omfattning (i ringa omfattning ≤ 2 hästar, 3–5 hästar de senaste tio åren och i större omfattning > 5 hästar).

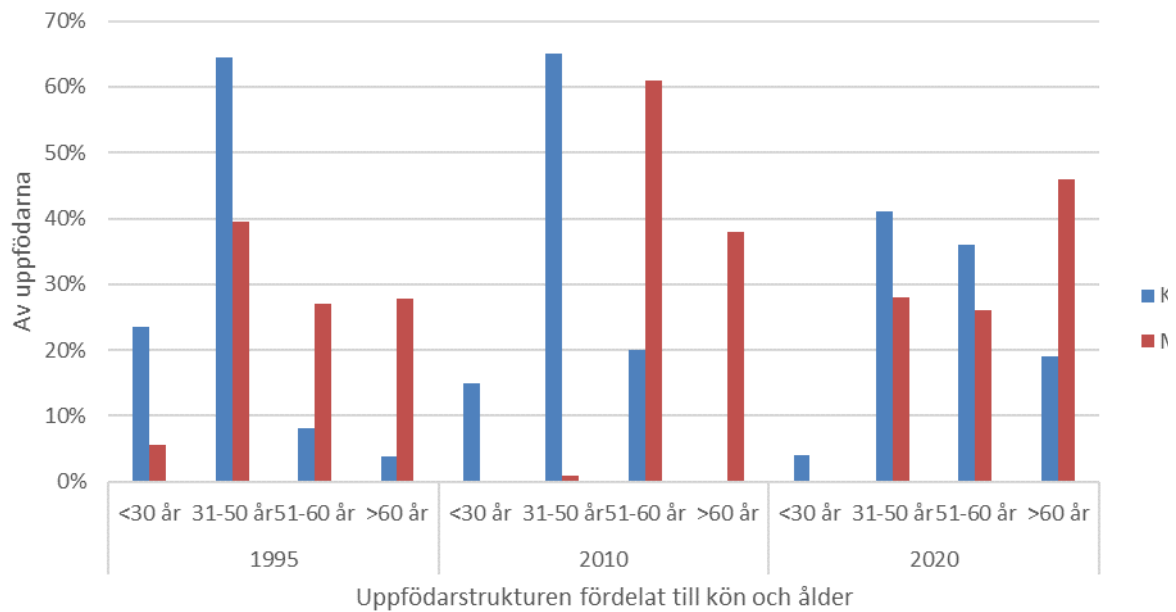
Uppfödarstrukturen över tid

Under de senaste 25 åren har uppfödarkåren i Sverige dominerats av kvinnor (figur 5). Detta medan de manliga uppfödarna blivit färre. Uppfödning inom par eller familj visade på en oförändrat låg andel av det totala uppfödarantalet idag jämfört med för 25 år sedan. Resultatet stärker den tes som Bäckberg (1995) menade, att uppfödningen i framtiden allt mer kommer att domineras av kvinnor.

Under de senaste 25 åren har majoriteten av de kvinnliga uppfödarna varit i åldrarna mellan 31 – 50 år. Männen har under samma period blivit äldre. Detta från att de år 1995 till största del var i åldrarna mellan 31–50 år (Bäckberg 1995), för att majoriteten år 2010 var i åldrarna mellan 51–60 år (Svedmark 2010) och att de flesta män idag är över 60 år (figur 6).

Figur 5. Diagrammet visar de svenska ridhästuppfödarna fördelade på kvinna, man och par/familj för 25 år sedan (Bäckberg 1995), för tio år sedan (Svedmark 2010) och idag.

Figur 6. Diagrammet visar de svenska ridhästuppfödarna fördelat på kvinna och man samt yngre än 30 år, 31–50 år, 51–60 år och äldre än 60 år för 25 år sedan (Bäckberg 1995), för tio år sedan (Svedmark 2010) och idag.

Uppfödarens val av inhysningssystem

Enligt enkäten inhyste 50% av uppfödarna under vintertid sina unghästar på lösdrift. Detta medan 44% inhyste sina unghästar enskilt på box med sällskap i hage. Av uppfödarna inhyste 6% unghästarna i gruppbox.

För kvinnor och par eller familj var inhysning på lösdrift det mest vanligt förekommande inhysningssystemet (tabell 2). Män använde sig i de flesta fallen av inhysning enskilt på box.

Tabell 2. Tabellen visar uppfödarnas val av inhysningssystem fördelat på kvinna, man och par/familj

	Inhysning enskilt på box	Inhysning i gruppbox	Inhysning på lösdrift
Kvinna	38%	6%	56%
Man	97%	0%	3%
Par	44%	2%	54%

Undersökningen visade att inhysning på lösdrift var signifikant ($p=**$) mer vanligt förekommande hos uppfödare upp till 30 år i förhållande till uppfödare i medelåldern (31–50 år och 51–60 år) (figur 7).

Inhysning enskilt på box var mest vanligt förekommande i Norra Sverige och Västsverige. I Norra Mellansverige, Södra Mellansverige och Skåne var inhysning på lösdrift mest vanligt förekommande. Det var signifikant ($p=**$) fler som inhyser sina unghästar enskilt på box i Norra Sverige jämfört med i Skåne. (Figur 8)

Av de uppfödare som bedrev uppfödning i större omfattning var inhysning enskilt på box det mest vanligt förekommande inhysningssystemet. Inhysning på lösdrift var mest vanligt hos uppfödare som bedrev uppfödning i ringa omfattning samt som hade fött upp tre till fem hästar de senaste tio åren. (Figur 9)

På sommarhalvåret håller 85% av uppfödarna sina unghästar på bete, 11% på lösdrift och 4% inhyser enskilt på box med sällskap i hage. Under sommartid var det mer vanligt förekommande med större gruppammansättningar i förhållande till gruppstorleken vintertid (figur 10). Under sommartid håller uppfödare sina unghästar i större hagar i förhållande till vintertid (figur 11). Hagar med en storlek på en halv till en hektar var mer vanligt förekommande vintertid, hagar större än sex hektar förekommer mer frekvent sommartid (figur 11).

I Norra Sverige översteg hagstorleken vintertid inte fem hektar, i några fall förekom det längre söder ut (figur 12). I Mellansverige och Västsverige förekom hagar större än 20 hektar (figur 12). Hagar med storlek på under en halv hektar förekom inte i någon del av Sverige under sommartid, förekomsten av hagar med en storlek på över tio hektar ökade söder ut i landet (figur 13).

På frågan om vilka kriterier uppfödarna ansåg som viktiga för inhysning kopplat till uppfödning och hållbarhet var tillgång till fri rörelse i samtliga gångarter det kriterium vilket fick högst svarsfrekvens, 97%, av uppfödarna. Därefter var tillgången till social kontakt och umgänge i grupp det mest valda kriteriet med 93% av svaren. Av alternativen fick ”att göra risken för skador så liten som möjligt” 35% av svaren. Därefter fick alternativet att arbetsbelastningen var så liten som möjligt 23% av svaren och att hålla kostnaderna nere 17% av svaren.

För de yngre (<30 år) och de äldre (>60 år) var ett viktigt kriterium för val av inhysningssystem kopplat till hållbarhet att arbetsbelastningen var låg. I takt med stigande ålder blev ”att hålla kostnaderna nere” ett allt viktigare kriterium. För uppfödare i medelåldern (31–50 år och 51–60 år) var ”att minska skaderisken” ett viktigt kriterium. (Figur 14)

För de uppfödare som inhyste sina unghästar enskilt på box var det största kriteriet för valet av inhysningssystem att hästarna blev vana vid hantering av människor (tabell 3). För uppfödare som inhyste sina unghästar i gruppbox var det största kriteriet social kontakt mellan hästarna. Hos uppfödare som inhyste sina unghästar på lösdrift var det signifikant ($p=***$) fler som ansåg att hästens hållbarhet var det största anledningen för val av inhysningssystem i förhållande till de som inhyste enskilt på box.

Av de uppfödare som inhyste sina unghästar enskilt på box svarade signifikant ($p=***$) fler att arbetsbelastningen och rationaliteten var en nackdel i förhållande till de som inhyste sina unghästar på lösdrift (tabell 4). Majoriteten av uppfödarna som inhyste sina unghästar i gruppbox ansåg även de att arbetsbelastningen och rationaliteten var en nackdel med det valda inhysningssystemet. En annan nackdel som upplevdes var att det var kostsamt. Av de uppfödare som inhyste sina unghästar på lösdrift upplevde signifikant ($p=***$) flera att det inte fanns några nackdelar med det valda inhysningssystemet i förhållande till de som inhyste sina unghästar enskilt på box och i gruppbox.

Tabell 3. Tabellen visar kriterier för val av det använda inhysningssystem fördelat på inhysning enskilt på box, inhysning i gruppbox samt inhysning på lösdrift

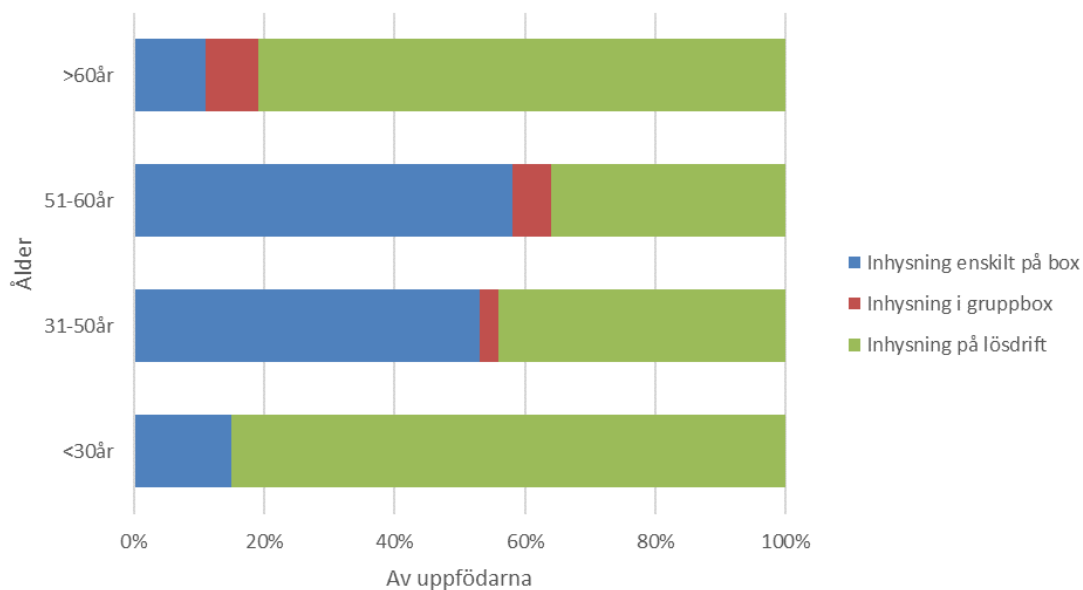
	Inhysning enskilt på box	Inhysning i gruppbox	Inhysning på lösdrift
Bidrar till att stimulera hästarnas naturliga beteenden	31%	36%	66%
Hästarna hålls korta och blanka i hårremmen	1%	0%	0,5%
Hästarnas hållbarhet	33%	27%	76%
Hästarnas hälsa	11%	9%	23%
Hästarna blir harmoniska	21%	36%	32%
Möjligheten till individuell utfodring	38%	18%	0,5%
Lägre skaderisk (för hästar)	7%	14%	6%
Social kontakt mellan hästar	34%	46%	44%
Hästarna blir vana vid hantering av människor	69%	4%	11%
Arbetsbelastning/rationalitet	4%	27%	34%
Säkerhet (för människa)	4%	9%	2%
Ekonomi	6%	32%	13%
Tillgång till mark	42%	36%	22%

Tabell 4. Tabellen visar uppfödarnas upplevda nackdelar med det valda inhysningssystemet fördelat på inhysning enskilt på box, inhysning i gruppbox samt inhysning på lösdrift

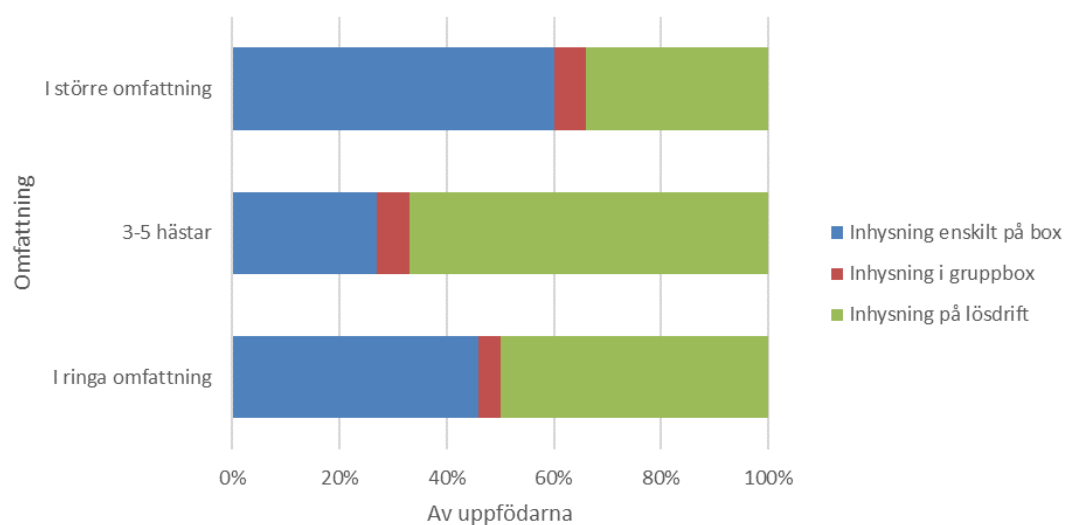
	Inhysning enskilt på box	Inhysning i gruppbox	Inhysning på lösdrift
Hästarna blir trötta	0%	0%	1%
Hästarna blir undernärda	0%	0%	2%
Hästarna blir osociala/förvildade	0%	0%	6%
Upplever inga nackdelar med det valda systemet	45%	36%	78%

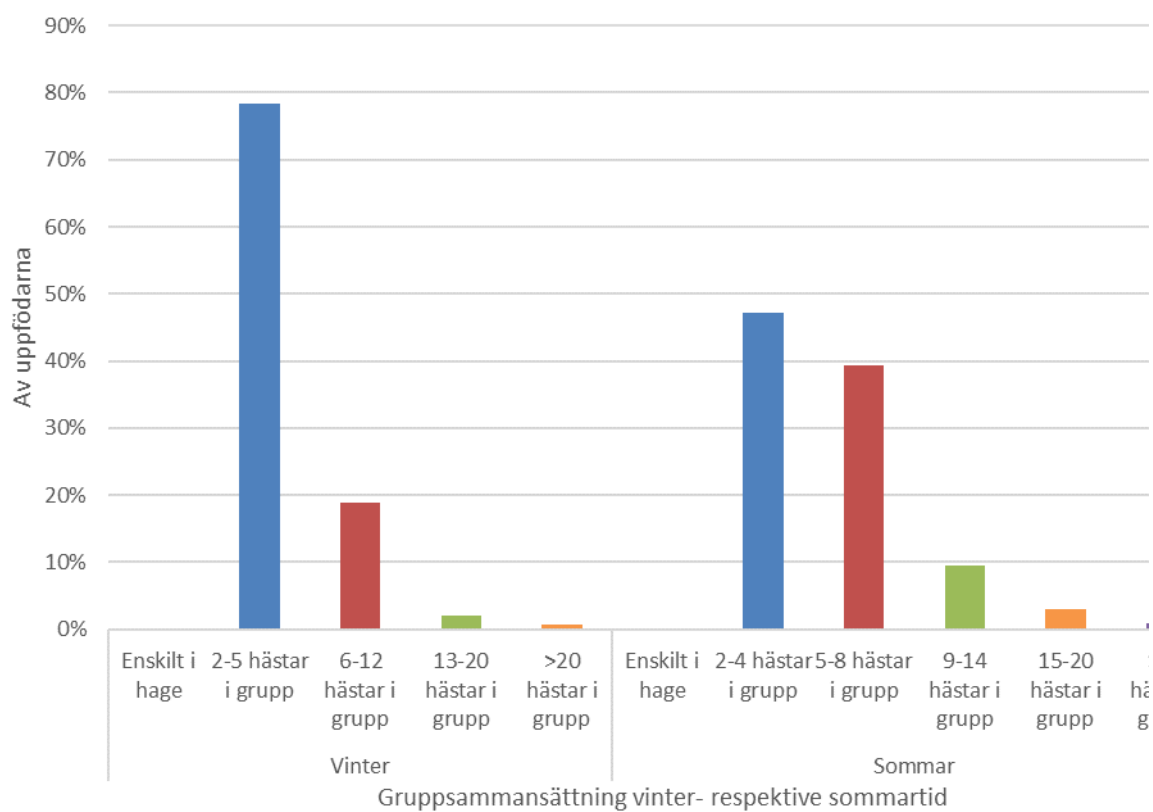
Hästarna blir långhåriga/matta i pälsen	1%	0%	5%
Säkerhet (för människa)	3%	14%	3%
Skaderisk (för häst)	1%	0%	5%
Hästarnas hälsa	3%	0%	0%
Hästarnas hållbarhet	3%	0%	0,5%
Hästarna blir överviktiga	1%	0%	4%
Hästarna blir understimulerade	9%	5%	1%
Det är kostsamt	22%	36%	6%
Det bidrar inte till att stimulera hästarnas naturliga beteende	9%	5%	0%
Arbetsbelastning/rationalitet	48%	41%	7%

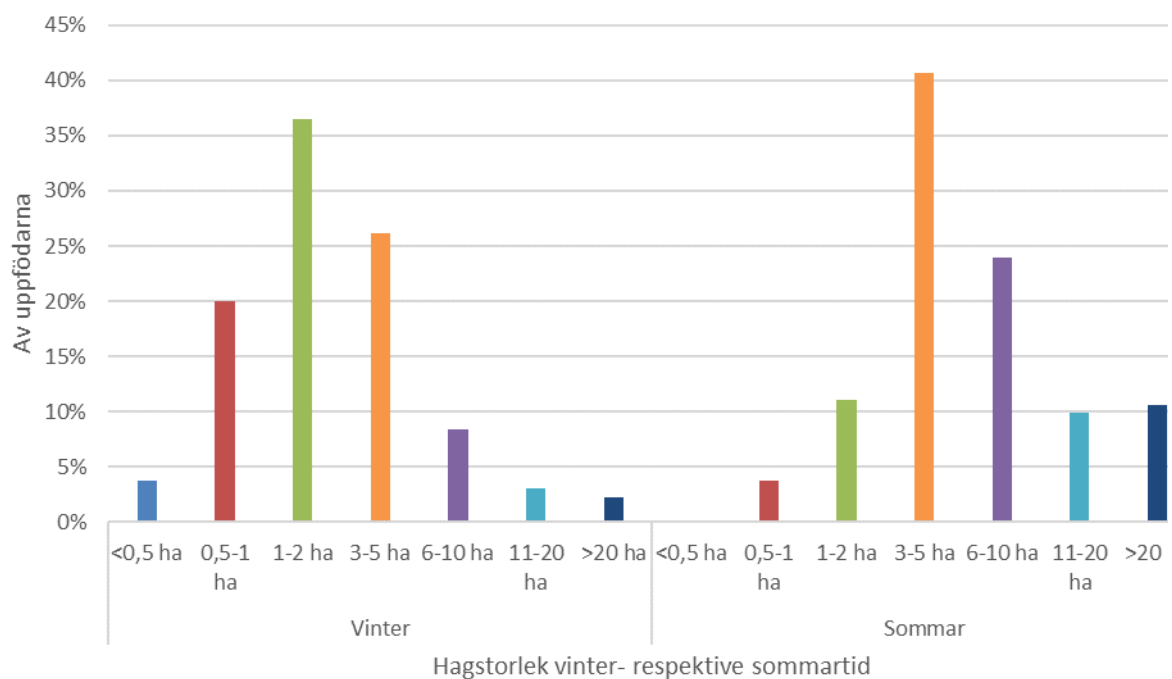
Figur 7. Diagrammet visar uppförarnas val av inhysningssystem fördelat på åldergrupperna <30 år, 31-50 år, 51-60år och >60 år.

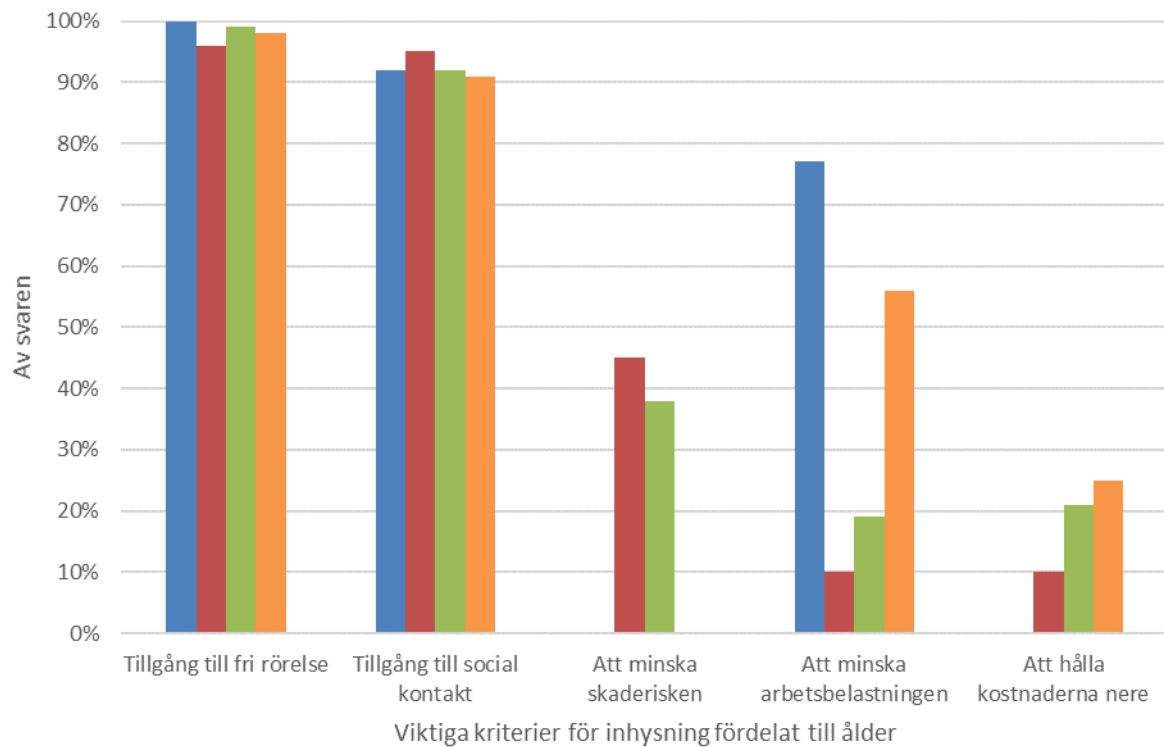
Figur 9. Diagrammet visar uppförarnas val av inhysningssystem fördelat på omfattning (i ringa omfattning ≤ 2 hästar, 3-5 hästar de senaste tio åren och i större omfattning > 5 hästar).

Figur 10. Diagrammet visar grupsammansättning i hage under vinter- respektive sommartid.

Figur 11. Diagrammet visar hagstorlek under vinter- respektive sommartid. Storlek angiven i hektar (ha).

Figur 14. Diagrammet visar vad uppfödarna anser som viktig vid var av inhysningssystem fördelat på <30 år, 31–50 år, 51–60 år och >60 år. I enkäten (bilaga 1) kunde frågan besvaras med upp till tre svar.

Kriterier vid förmedling

Oavsett val av inhysningssystem ansåg fler uppfödare att användningen av inhysningssystem vid marknadsföring var mycket viktigt än de som tyckte att det inte alls var viktigt (tabell 5).

Tabell 5. Tabellen visar hur viktig uppfödarna anser att inhysningen är vid marknadsföring av den unga hästen, fördelat på det använda inhysningssystemet

	1 Inte alls viktig	2	3	4	5 Mycket viktig
Inhysning enskilt på box	10%	11%	26%	23%	30%
Inhysning i gruppbox	10%	14%	28%	24%	24%
Inhysning på lösdrift	11%	8%	29%	26%	26%

DISKUSSION

Enkätundersökningen besvarades av 405 personer och hade en svarsfrekvens på 22%. Det kan anses vara lågt i jämförelse med Bäckbergs (1995) svarsfrekvens på drygt 71%. Detta kan bero på att vår enkät blev utskickad till ett stort antal medlemmar varav många som är medlem i SWB inte behöver vara aktiva uppfödare. De som inte är aktiva uppfödare kan ha ansett det irrelevant att besvara denna enkät.

En påminnelse blev inte utskickad vilket också kan ha påverkat svarsfrekvensen. Vid en påminnelse hade svar från fler personer kunnat tillkomma. Varför detta arbetes svarsfrekvens skiljer sig från Bäckberg (1995) kan även bero på att den målgruppen valts ut med större omsorg för att de svarande skulle anse enkäten relevant att besvara.

Uppfödarstrukturen i Sverige

Då uppfödarstrukturen i Sverige undersöktes över tid visade det sig att den under de senaste 25 åren dominerats av kvinnor (figur 5). Under samma period har männen blivit färre (figur 5). Idag förekommer inga män i ålderskategorin under 30 år (figur 6) vilket stärks av Svedemark (2010) som visade det samma. År 1995 förekom män i ålderskategorin även om de var få (Bäckberg 1995). Av kvinnorna under denna period har de flesta varit i medelåldern (31 – 60 år). Detta kan vara ett tecken på en generationsförändring inom svensk avel. Under dessa 25 år har yngre kvinnor fyllt på uppfödarkåren underifrån. Detta medan det inte tillkommit några yngre (<30 år) män. Det kan visa på en framtid inom den svenska uppfödarstrukturen med en majoritet av kvinnor i övre medelåldern (51 – 60 år) samt där männen blir allt äldre och färre.

Uppfödningen idag bedrivs till 80% på landsbygden. Något som även visades av både Bäckberg (1995) och Svedemark (2010) där majoriteten av både de kvinnliga och manliga uppfödarna var bosatta på landsbygden. Idag sker uppfödning till största del i eget stall eller på egen gård, vilket Svedemarks (2010) arbete även visade. Detta visar att uppfödare idag fortfarande väljer att bedriva sin uppfödning nu som då.

Resultatet visade att majoriteten av uppfödarna bedrev sin uppfödning som hobbyverksamhet. Syftet med uppfödningen var till största del att föda upp hästar för eget bruk samt för att sälja. Detta är någonting som även stärks genom Svedemark (2010) som menade detsamma. Enbart 8% av uppfödarna idag bedriver sin uppfödning som heltidsarbete. Någonting som visar att det kan vara svårt att försörja sig enbart på uppfödning av ridhästar.

Kunskap genom vänner är den mest vanligt förekommande utbildningskällan oavsett uppfödarens ålder (figur 3). Även Svedemark (2010) menade att utbildningen till största del kom från uppfödarnas vänner. Denna typ av kunskapsförmedling kan vara svår att kvalitetssäkra. Detta då kunskapsförmedlaren kan variera i erfarenhet och kunnighet. En erfaren vän med god kunskap inom området kan dock vara en tillgång av högt värde för uppfödaren. Av uppfödarna svarade en tredjedel att de tagit del av sin kunskap genom ”annan utbildning”. Det är oklart vad som menas med begreppet ”annan utbildning”. Ett svarsalternativ som inte förekom i enkäten (bilaga 1) och som kan inkluderas i ”annan utbildning” är litteratur inom ämnet. Detta kan även vara en anledning till att detta svarsalternativ har fått så stor svarsfrekvens, då en del litteratur inom ämnet förekommer.

Då utbildning hos uppfödare i medelåldern (31–50 år och 51–60 år) studeras framkommer att, förutom att vara lärd genom vänner, kommer största delen av utbildningen genom

avelsorganisationer och avelsföreningar samt från internet (figur 3). För SWB är detta en viktig vetskap då beteendet för den andel uppfödare som idag inhyser sina unghästar enskilt på box bör förändras. Detta för att följa SWBs avelsmål (SWB 2020a) och HNS marknadsföring (HNS 2018). För att nå ut till målgruppen på bästa sätt bör kunskapen förmedlas genom avelsorganisationer och avelsföreningar samt distribueras med hjälp av internet. För avelsorganisationerna och avelsföreningarna kan detta vara en utmaning då inhysning till stor del beror på traditioner och praktiska förutsättningar (Ventorp & Michanek 2001). Framförallt kan det bli svårt att genomföra i de geografiska områden, Norra Sverige och Västsverige, där landskapets uppbyggnad kan vara försvårande.

Uppfödarnas val av inhysningssystem

Van den Hoogen et al. (1999) menar att inhysning på bete och fri rörelse är det bästa sättet att utveckla ett hållbart och hälsosamt ledbrosk hos den unga individen. Enligt enkätundersökningen håller drygt fyra av fem uppfödare idag sina unghästar på bete sommartid. Inhysningen av unghästar sommartid motiveras av de resultat som Van den Hoogen et al. (1999) kom fram till. Det bidrar även positivt till den marknadsföring som HNS (2018) bedriver för den svenska ridhästen som sund och hållbar. Cirka en av fem uppfödare håller inte sina unghästar på bete sommartid. Grunden till detta kan vara att uppfödaren har tillgång till alternativa ”sommarhagar” i anknytning till lösdriften eller som alternativ till rasthagar för de hästar som är inhysta enskilt på box. För att utveckla uppfödarnas sätt att inhysa sina unghästar för framtida hållbarhet bör även möjligheten till fri rörelse tas i åtanke under vinterhalvåret. Under vinterhalvåret är inhysning enskilt på box det mest förekommande inhysningsalternativet hos uppfödare som bedriver uppfödning i större omfattning (figur 9). Fördelningen av uppfödningens omfattning och uppfödarnas ålder visar även att de flesta som bedriver uppfödning i större omfattning idag är i yngre medelåldern (31–50 år) (figur 4). Detta stärks även av resultatet att uppfödare i medelåldern (31–50 år och 51–60 år) i större utsträckning väljer inhysning enskilt på box i förhållande till övriga åldersgrupper (figur 7). Denna målgrupp har stor inverkan på de individer som föds upp. Detta eftersom uppfödningen inom denna ålderskategori hos uppfödarna anses bedrivas i större omfattning. För att utveckla tillgången till fri rörelse för de unga hästarna även under vinterhalvåret kan inhysning på lösdrift vara ett alternativ. De allra flesta uppfödare ansåg att tillgång till fri rörelse samt tillgång till social kontakt med andra hästar var viktigt vid val av inhysningssystem kopplat till hållbarhet (figur 14). Detta även innefattande de ålderskategorier av uppfödarna som till stor del inhyser sina unghästar enskilt på box (figur 7). Detta gör att denna målgrupps inställning till de viktiga kriterierna för inhysning kopplat till hållbarhet borde vara positivt motiverande i arbetet att förändra valet och användningen av inhysningssystem för deras unghästar.

I Norra Sverige och Västsverige inhyser betydligt större andel av uppfödarna sina unghästar enskilt på box i förhållande till övriga geografiska områden (figur 8). Tillgången till mark kan vara en avgörande faktor till varför dessa områden använder inhysning enskilt på box i förhållande till övriga. Landskapets uppbyggnad, med mycket skog i Norra Sverige och kustnära placering i Västsverige, kan försvåra uppförandet av lösdrift. Detta kan även vara orsaken till att hagmarken sommartid är förhållandevis mindre i Norra Sverige jämfört med övriga geografiska områden (figur 13).

Då uppfödarnas val av inhysningssystem undersöktes visade det sig att hälften av uppfödarna av ridhästar i Sverige idag håller sina unghästar på lösdrift vintertid. Detta kan visa att inhysning av unghästar på lösdrift är en uppåtgående trend, vilket stärks av att resultatet förändrats positivt för inhysning på lösdrift sedan Svedemarks (2010) arbete. Av uppfödarna

som idag inhyser sina unghästar på lösdrift svarade signifikant ($p=***$) fler att de inte upplever några nackdelar med det valda inhysningssystemet jämfört med de som använde sig av övriga inhysningsalternativ (tabell 4). För många är arbetsbelastningen och rationaliteten det kriterium som är avgörande för valet av inhysningssystem (tabell 3). För de uppfödare som använder sig av inhysning enskilt på box idag svarade signifikant ($p=***$) fler att arbetsbelastningen och rationaliteten var en nackdel. Detta i förhållande till de som inhyste sina unghästar på lösdrift. Arbetsbelastningen för inhysning på lösdrift visades av Bengtsson (2010) som mer rationell i förhållande till inhysning på box med djupströbädd. Detta då arbetet visade att tiden för den dagliga skötseln av lösdrift var mindre än tiden för skötseln av box med djupströbädd (Bengtsson 2010). Enligt Svala (2008) ansåg även en del av de i studien tillfrågade hästhållarna att lösdrift var det inhysningssystem som var minst belastande för hästskötaren. Därav borde valet av inhysningssystem övervägas för de som idag inhyser sina unghästar enskilt på box samt som anser arbetsbelastningen och rationaliteten en nackdel. Detta då inhysning på lösdrift skulle kunna vara mer gynnsamt.

För uppfödarna blir det allt viktigare att hålla nere kostnaderna för uppfödningen i förhållande till stigande ålder (figur 14). I Lagerhjelm & Mattsons (2013) arbete visade det sig att 94% av uppfödarna i Sverige ansåg inhysning på lösdrift vara det mest ekonomiska alternativet. Detta överensstämmer med denna undersökning, där inhysning på lösdrift anses vara det minst kostsamma alternativet i förhållande till inhysning enskilt på box samt inhysning i gruppbox (tabell 4). Trots detta väljer fortfarande en stor del av uppfödarna att inhysa sina unghästar enskilt på box. Det går enbart att spekulera kring varför det ser ut som det gör. Ett alternativ skulle kunna vara att det är mer kostsamt för uppfödaren att bygga om det befintliga inhysningssystemet än att fortsätta med det som är. Kanske är även tillgången till mark alternativt de geografiska förutsättningarna aspekter som problematiserar en ombyggnation av inhysningssystemet.

Av de uppfödare som inhyser sina unghästar i gruppbox svarade flest att fördelen var social kontakt mellan hästar samt att hästarna blev harmoniska (tabell 3). Detta stärks av Visser, Ellis & Van Reenen (2008) som visade att förekomsten av stereotyper hos individerna var högre vid inhysning enskilt på box i förhållande till inhysning i gruppbox vid inhysning i stall för första gången. Ventorp & Michanek (2001) menade att inhysning enskilt på box inte ger individerna tillgång till den typ av social kontakt de behöver. Det kan vara en grund till varför uppfödare väljer att inhysa sina unghästar i gruppbox, då de får tillgång till sociala kontakt. Av uppfödarna valde 44% inhysning på lösdrift på grund av den sociala kontakten mellan hästar (tabell 3). Uppfödare som valde inhysning enskilt på box menar att fördelen med inhysningstypen är att hästarna blir vana vid hantering av människor (tabell 3). Hästarnas vana vid hantering kan anses som en fördel vid vidare inläring så som sadeltämjning och inridning. Däremot skulle Søndergaards & Ladewigs (2004) studie kunna motivera detsamma. Detta eftersom de har påvisat att hästar som hålls i grupp har en fördel vid inläring på grund av tillgången till social kontakt mellan artfränder (Søndergaard & Ladewig 2004). Detta kan även motivera en ändring i val av inhysningssystem från enskilt på box till gruppbox alternativt lösdrift för denna målgrupp.

Av uppfödarna håller de flesta sina unghästar i grupp om två till fem hästar vid utevistelse vintertid samt i grupp om två till fyra hästar vid utevistelse sommartid (figur 10). Detta kan anses vara en mindre gruppammansättning vilket stärks av Meierhöfer, Hoffman & Standke (2009) som anger en gruppammansättning med 23 individer i sin studie som den "större". I samma studie (Meierhöfer, Hoffman & Standke 2009) visades att mest aktivitet och rörelse förekom i den större gruppammansättningen. Fortsatt menade Lesimple et al. (2020) att tillgång till fri rörelse vid utevistelse ökade hästarnas välfärd. Därför kan större

gruppsammansättningar bidra till ökad rörelse och därmed utvecklad hållbarhet, hälsa och välfärd hos de unga hästarna. En anledning till att uppfödare väljer att hålla sina unghästar i mindre grupsammansättningar kan vara att de anser skaderisken stiga med antalet hästar. För uppfödare i medelåldern (31–50 år och 51–60 år) är en viktig faktor för inhysning kopplat till hållbarhet att hålla skaderisken låg (figur 14). Dock menade Grogan & McDonell (2005) att en haremsgrupp av ett flertal hästar har låg förekomst av skador via social kontakt, de flesta skador är då päls försvinner på grund av sparkar eller bett. Enligt Jørgensen, Liestøl & Bøe (2010) visade att tillgång till foder då individerna var hållna i grupp kunde minska det aggressiva beteendet mot varandra. Det vill säga att hästar som hålls tillsammans i grupp och som har tillgång till foder inte behöver utsättas för en högre skaderisk i förhållande till hästar som hålls enskilt uppstallade. En ytterligare anledning till att uppfödare håller unghästar i relativt små grupsammansättningar kan vara att minska skaderisken för den som hanterar flocken. För de människor som hanterar hästar i flock kan in- och utsläpp av individer vara en skaderisk. Hartmann, Søndergaard & Keeling (2011) menade att tiden den individ som ska lämna gruppen står stilla bör minskas för att minska skaderisken för hästskötaren. Ett ytterligare sätt för att minska skaderisken för hästskötarna är att plocka ut så få individer som möjligt från flocken samtidigt, där en individ åt gången är det optimala (Hartmann, Søndergaard & Keeling 2011). Dessutom kan valet av grupsammansättningens storlek vid utevistelse avgöras av antalet individer som uppfödaren i fråga har eller som finns inhysta på anläggningen. Valet att inhysa unghästar i mindre grupsammansättningar behöver därmed inte bero på någon specifik anledning alternativt vara utstuderat.

För de flesta uppfödare är inhysningen av den unga hästen viktig vid marknadsföring. Hur viktig det anses vara varierar inte mellan valen av inhysningssystem (tabell 5). Enligt Hennessy, Quinn & Murphy (2008) ansåg både köpare och säljare vid förmedling av hästar att hållbarhet och sundhet var de viktigaste kriterierna. Uppfödarna i denna undersökning anser att tillgång till fri rörelse i samtliga gångarter är det viktigaste kriteriet vid val av inhysningssystem kopplat till uppfödning och hållbarhet (figur 14). Uppfödarna i Sverige borde därför generellt vara måna om att bidra till att föda upp sunda och hållbara individer. Detta både för att kunna möta köparens efterfrågan (Hennessy, Quinn & Murphy 2008), SWBs avelsmål (SWB 2020a) samt för att bidra till HNS (2018) marknadsföring av den svenska varmblodiga ridhästen.

Kritisk granskning av material och metod

För att öka svarsfrekvensen på enkäten hade en påminnelse kunnat skickats ut via mail. Detta för att eventuellt engagera fler uppfödare, som missat eller av annan anledning inte öppnat det först sända mailet. Sociala medier användes till viss del i utskicket av enkäten, då SWB delade enkäten via en del av sina Facebooksidor. Detta kan ha påverkat svarsfrekvensen positivt, men det hade även verkat försvårande för resultatet. Svar via sociala medier kan inte kontrolleras på samma sätt som de enkätsvar vilka samlats in via mail. Det kan ha medfört att någon eller några som inte är aktiva uppfödare i arbetets mening och att det inte är medlemmar i SWB kan ha besvarat enkäten.

Förslag på framtida studier

En utveckling av detta arbete för framtida studier skulle kunna vara att vidare undersöka tiden för utevistelse hos svenskfödda unghästar som inhyses enskilt på box. Detta för att mer djupgående kunna analysera huruvida inhysning enskilt på box påverkar möjligheten till fri rörelse i förhållande till inhysning på lösdrift. För vidare studier finns även ett intresse att undersöka hur inhysning av unga hästar påverkar hållbarheten över tid. För att utveckla

resultat kring huruvida inhysning av unghästar är viktigt vid förmedling av svenskfödda varmblodiga ridhästar skulle ett arbete kring köparens och säljares inställning samt värdering av inhysningssystem och uppfödning undersökas.

Ett ytterligare utvecklingsområde för framtida studier skulle kunna vara att fördjupa underökningen kring vilka mål- och fokusgrupper som SWB kan rikta sig mot för att uppnå största möjliga resultat för kunskapsförmedling kring inhysning och hållbarhet. Detta för att studera på vilket sätt de ska rikta sin kunskap för att nå fram på bästa sätt till varje målgrupp. Genom kunskapsutvecklingen hos målgrupperna kan valet av inhysningssystem påverkas och förändras för att följa avelsmålet för den svenska varmblodiga hästen (SWB 2020a) samt för att inverka positivt på den marknadsföring som idag bedrivs (HNS 2018).

Slutsats

I förhållande till år 1995 och år 2010 dominerar fortfarande uppfödarkåren idag av kvinnor i medelåldern (31–50 år och 51–60 år). Detta samtidigt som männen blir färre och äldre. Uppfödningen bedrivs till största del fortfarande idag som hobbyverksamhet på landsbygden. Drygt fyra av fem uppfödare idag inhyser sina hästar på bete sommartid. Vintertid inhyser hälften av uppfödarna sina unghästar på lösdrift. På vintern är det mest vanligt förekommande med en hagstorlek på en till två hektar. På sommarhalvåret är hagar med en storlek på tre till fem hektar mest vanligt förekommande. Vid utevistelse hade alla individer sällskap med artfränder i mindre grupp.

Författarnas tack

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Elisabeth Olsson och vår biträdande handledare Karin Morgan för goda råd och högt värderad stöttning genom arbetets gång. Tack till SWB som hjälpt till med distributionen av arbetets enkät samt alla uppfödare som besvarat vår enkät och gjort arbetet möjligt. TACK!

SAMMANFATTNING

Den svenska ridhästavelns inhysning och uppfödning

Den svenska varmblodiga ridhästen marknadsförs som hållbar. Något som även är beskrivet i dess avelsmål. För att uppnå detta är det bland annat viktigt att ge den unga hästen så bra förutsättningar som möjligt, tidigt i livet, med fri rörelse på stora öppna ytor. Hur ser det ut bland uppfödarna i Sverige? Inhyser hästarna i Sverige som det marknadsförs?

För att undersöka hur inhysningen av den unga varmblodiga ridhästen ser ut idag och hur den kan påverkas undersöktes uppfödningens struktur. Idag kan vi se att uppfödningens struktur domineras av kvinnor i medelåldern (31–50 år till 51–60 år). Resultatet visade även att männen har blivit färre och äldre under de senaste 25 åren. Uppfödningen bedrivs i de flesta fall på landsbygden som hobbyverksamhet.

Cirka hälften av uppfödarna i Sverige håller idag sina hästar på lösdrift under vinterhalvåret och drygt fyra av fem uppfödare har hästarna på bete sommartid. På vintern är det mest vanligt förekommande med en hagstorlek på en till två hektar. På sommarhalvåret är hagar med en storlek på tre till fem hektar mest vanligt förekommande. Vid utevistelse har samtliga individer sällskap av artfränder i mindre grupper.

I Norra Sverige och Västsverige är inhysning enskilt på box det mest vanliga inhysningssystemet. Uppfödare i medelåldern inhyser till största del sina unghästar enskilt på box. Med detta resultat visas att det är i dessa målgrupper kunskapen om inhysning behöver utvecklas. Detta för att belysa kunskap om inhysning kopplat till hållbarhet samt att öka möjligheten att uppnå det uppsatta avelsmålet samt underbygga marknadsföringen.

För att komma fram till resultatet i arbetet skickades en enkät ut vilken innefattade 22 frågor om uppfödningssystemet och uppfödarnas val av inhysningssystem. Enkäten skickades ut med hjälp av SWB till deras medlemmar. För delar av resultatet användes även tidigare forskning.

REFERENSER

Litteratur

Bengtsson, J. (2010). *Mekanisering av häststall*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap/Agronomprogrammet - husdjur (Fördjupningsarbete 2010).

Brown, J. H., Pilliner, S. & Davies, Z. (2003). *Horse and stable management*. 4. uppl. New Jersey: Blackwell Publishing.

Bäckberg, Å. (1995). *Marknadsstudie av svensk halvblodsuppfödning 1994-1995*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Inst. för husdjursförädling och sjukdomsgenetik/ Agronomutbildningen (Fördjupningsarbete 1995:176).

Fredricson, J. & Andersson, I. (2006). *Utbildning av den unga hästen*. Västerås: ICA Bokförlag.

Grogan, E.H. & McDonnell, S.M. (2005). Injuries and blemishes in a semi-feral herd of ponies. *J. Equine Veterinary Science*. Vol. 25, ss. 26–30.

Hartmann, E., Søndergaard, E. & Keeling, L. (2011). Identifying potential risk situations for humans when removing horses from groups. *Applied animal behaviour science*, vol. 136, ss. 37-43.

Hennessy, K.D., Quinn, K.M. & Murphy, J. (2008). Producer or purchaser: Different expectations may lead to equine wastage and welfare concerns. *Journal of applied animal welfare science*, vol. 11 (3), ss. 232-235.

Higgins, G. & Martin, S. (2017). *Ridningens anatomi*. Göteborg: Tukan Förlag.

Hästnäringens Nationella Stiftelse (2017). *Avelsrapport 2017 - Hästar och uppfödare i Sverige*. Stockholm: Hästnäringens Nationella Stiftelse. Tillgänglig: <https://hastnaringen.se/dokument/avelrapport-hastar-och-uppfodare-sverige/> [2017-10-01]

Hästnäringens Nationella Stiftelse (2018). *Horses made in Sweden – Exporthjälp*. [Broschyr]. Stockholm: Hästnäringens Nationella Stiftelse. Tillgänglig: <https://hastnaringen.se/dokument/horses-made-in-sweden-exporthjalp/> [2020-04-16]

Jørgensen, G.H.M., Liestøl, S.H-O. & Bøe, K.E. (2010). Effects of enrichment items on activity and social interactions in domestic horses (*Equus Caballus*). *Applied animal behaviour science*, vol. 129 (2-4), ss. 100-110.

Lagerhjelm, C. & Mattson, A. (2013). *Uppfödares syn på inridningshästar i grupphållning*. Inst. för anatomi, fysiologi och biokemi/Hippologprogrammet (Examensarbete 2013: K28).

Lesimple, C., Reverchon-Billot, L., Galloux, P., Stomp, M., Boichot, L., Coste, C., Henry, S. & Hausberger, M. (2020). Free movement: A key for welfare improvement in sport horses? *Applied Animal Behaviour Science*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2020.104972>

Meierhöfer, R.S., Hoffmann, G. & Standke, K. (2009). *Effect of different group sizes on activity, lying and social behaviour of young horses*. XIV ISAH Congress 2009 – International Society for Animal Hygiene 19 -23 juli, 2009, 1082-1084. Proceedings of Isah Congress, Vechta.

SFS 2018:1192. *Djurskyddslag*. Stockholm: Näringsdepartementet RSL

Svala, C. (2008). *Hur hålls hästarna i Sverige och vilka är motiven*. Sveriges lantbruksuniversitet. Institutionen för stad och land/landsbygdsutveckling/Agronomprogrammet (Projektarbete 2008)

Svedmark, E. (2010). *Uppfödarstrukturen inom svensk varmblodsavel 2010*. Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap/Hippologprogrammet. (Examensarbete 2010: K10).

Søndergaard, E. & Ladewig, J. (2004). Group housing exerts a positive effect on the behaviour of young horses during training, *Applied Animal Behaviour Science*, vol. 87, ss. 105–118.

Van den Hoogen, B. M., Lest, C. H. A., Weeren, P. R., Golde, L. M. G. & Barneveld, A. (1999). Effect of exercise on the proteoglycan metabolism of articular cartilage in growing foals. *Equine veterinary Journal*, vol. 31, ss. 62-66.

Visser, E.K., Ellis, A.D. & Van Reenen, C.G. (2008). The effect of two different housing conditions on the welfare of young horses stabled for the first time. *Applied animal behaviour science*. Vol. 114 (3-4), ss. 521-533.

Internet

Hästsverige (2020). *Hästens hage*. Tillgänglig: <https://hastsverige.se/hastens-miljo/hage/> [2020-02-18] SWB (2020a). *En professionell partner*. Tillgänglig: <https://swb.org/en-professionell-partner/> [2020-02-18]

SWB (2020b). *Ung SWB*. Tillgänglig: <https://swb.org/ung-swb/> [2020-05-07]

SWB (2020c). *Utbildningar och regionala aktiviteter*. Tillgänglig: <https://swb.org/medlemsutbildningar/> [2020-05-07]

BILAGOR

Bilaga 1. Enkät

1. Din ålder

<30 år

31-50 år

51-60 år

>60 år

2. Ditt kön

Kvinna

Man

Annat

Uppfödning bedrivs inom par/familj

3. Din uppfödning bedrivs som...

Hobbyverksamhet

Deltidsarbete i kombination med annat arbete (ej hästrelaterat)

Deltidsarbete i kombination med annat arbete (hästrelaterat)

Heltidsarbete

4. Var i Sverige bedrivs uppfödningen?

Norra Sverige (Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Jämtland, Härjedalen)

Mellansverige (Medelpad, Dalarna, Hälsingland, Gästrikland, Värmland)

Mellansverige (Västmanland, Uppland, Närke, Södermanland, Östergötland)

Västsverige (Dalsland, Bohuslän, Halland, Västergötland)

Sydöstra Sverige (Öland, Gotland, Småland, Blekinge)

Skåne

5. Uppfödningen bedrivs...

På landsbygden

I närheten av tätbebyggt område

I tätort

I Utlandet

6. Uppfödningen är belägen...

På egen gård/stall

Inackorderad på annan gård/stall

Utackorderad till extern verksamhet

7. Vilken erfarenhet har Du som uppfödare?

Har fött upp hästar i ringa omfattning

Har fött upp 3-5 hästar de senaste tio åren

Har fött upp hästar i större omfattning

8. Vilken/vilka utbildning(ar) har Du inom avel och uppfödning? Välj max tre svar

Lärd inom familjen

Lärd genom vänner

Gymnasial utbildning (ex. naturbruksprogram)

Universitetsutbildning (ex. Agronom, Hippolog etc.)

Utbildning kopplad till avelsorganisation/avelsförening

Lärd genom internet (ex. chattforum, grupper på sociala medier etc.)

Webbaserad utbildning

Annan utbildning

Ingen utbildning

9. Hur många föl har Du fått under de senaste tre åren?

≤ 1

2

3

4

≥ 5

10. Vad är Ditt huvudsakliga syfte med uppfödningen?

Att föda upp hästar för eget bruk

Att föda upp hästar för att sälja

Att föda upp hästar för eget bruk samt för att sälja

11. Vilka är Dina kriterier för val av avelssto? Max tre svar

Stoets härstamning

Stoet har tidigare lämnat bra avkommor

Stoets resultat vid unghästtest

BLUP-värde

Stoets tävlingsresultat

Ett ungt sto som behöver mogna/växa till sig

Ett sto med långvarig konvalescens

Att ryttaren/hästägaren är skadad/gravid

12. På vinterhalvåret, hur sker inhysningen av unghästar i Din verksamhet (hästar i åldrarna 0,5-2,5 år)?

Inhysning enskilt på box samt ensam i hage

Inhysning enskilt på box med sällskap i hage

Inhysning i gruppbox

Inhysning på lösdrift

13. På sommarhalvåret, hur sker inhysningen av unghästar i Din verksamhet (hästar i åldrarna 1-2,5 år)?

Inhysning enskilt på box samt ensam i hage

Inhysning enskilt på box med sällskap i hage

Inhysning i gruppbox

Inhysning på lösdrift

Bete

14. På vinterhalvåret, hur ser gruppsammansättningen ut vid utevistelse i Din verksamhet (hästar i åldrarna 0,5-2,5 år)?

Enskilt i hage

2-5 hästar i grupp

6-12 hästar i grupp

13-20 hästar i grupp

>20 hästar i grupp

15. På sommarhalvåret, hur ser gruppsammansättningen ut vid utevistelse i Din verksamhet (hästar i åldrarna 1-2,5 år)?

Enskilt i hage

2-4 hästar i grupp

5-8 hästar i grupp

9-14 hästar i grupp

15-20 hästar i grupp

>20 hästar i grupp

16. På vinterhalvåret, hur ser tillgången av hagar ut för unghästar i Din verksamhet (hästar i åldrarna 0,5-2,5 år)?

<0,5 ha

0,5-1 ha

1-2 ha

3-5 ha

6-10 ha

11-20 ha

>20 ha

17. På sommarhalvåret, hur ser tillgången av hagar ut för unghästar i Din verksamhet (hästar i åldrarna 1-2,5 år)?

<0,5 ha

0,5-1 ha

1-2 ha

3-5 ha

6-10 ha

11-20 ha

>20 ha

18. Vad grundar sig valet av inhysningssystem på? Välj max tre svar

Tillgång till mark

Ekonomi

Säkerhet (för människa)

Arbetsbelastning/rationalitet

Hästarna blir vana vid hantering av människor

Social kontakt mellan hästar

Lägre skaderisk (för häst)

Möjligheten till individuell utfodring

Hästarna blir harmoniska

Hästarnas hälsa (ex. luftvägar)

Hästarnas hållbarhet (ex. sund och stark)

Hästarna hålls korta och blanka i sina hårremar

Det bidrar till att stimulera hästarnas naturliga beteenden

19. Ditt inhysningssystem idag, är det den typ av system Du helst skulle vilja ha?

Ja

Nej

20. Vilka nackdelar upplever Du med det inhysningssystem som används idag? Välj max tre svar

Upplever inga nackdelar med det system som används idag

Det är kostsamt

Säkerhet (för människa)

Arbetsbelastning/rationalitet

Hästarna blir osociala/förvildade

Skaderisk (för häst)

Hästarna blir undernärda

Hästarna blir överviktiga

Hästarna blir trötta

Hästarna blir understimulerade

Hästarnas hälsa (ex. luftvägar)

Hästarnas hållbarhet (ex. sund och stark)

Hästarna blir långhåriga/matta i pälsen

Det bidrar inte till att stimulera hästarnas naturliga beteenden

21. Vad anser Du som viktigast för inhysning kopplat till uppfödning och hållbarhet? Välj max tre svar

Tillgång till fri rörelse i samtliga gångarter

Tillgång till social kontakt/umgänge i grupp

Att göra risken för skador så liten som möjligt

Att arbetsbelastningen är så liten som möjligt

Att kostnaderna hålls nere

22. Hur viktig är inhysningen i marknadsföringen av Dina unghästar (hästar i åldrarna 0-2,5 år)?

Inte alls viktig

1

2

3

4

5

Mycket viktig

Bilaga 2. Enkät svar

4. Var i Sverige bedrivs uppfödningen?

Norra Sverige – 4%

Norra Mellansverige – 8%

Södra Mellansverige – 27%

Västsverige – 25%

Sydöstra Sverige – 13%

Skåne – 23%

7. Vilken erfarenhet har Du som uppfödare?

I ringa omfattning – 31%

3 – 5 hästar de senaste tio åren – 35%

I större omfattning – 34%

9. Hur många föl har Du fått de senaste tre åren?

≤1 – 22%

2 – 22%

3 – 18%

4 – 9%

≥5 – 29%

10. Vad är Ditt huvudsakliga syfte med uppfödningen?

Att föda upp hästar för eget bruk – 14%

Att föda upp hästar för att sälja – 30%

Att föda upp hästar för eget bruk samt för att sälja – 56%

11. Vilka är Dina kriterier för val av avelssto? Max tre svar

Stoets härstamning – 93%

Stoet har tidigare lämnat bra avkommor – 55%

Stoets resultat vid unghästtest – 23%

BLUP - värde – 24%

Stoets tävlingsresultat – 54%

Et ungt sto som behöver mogna/växa till sig – 12%

Ett sto med långvarig konvalescens – 7%

Att ryttaren/hästägaren är skadad/gravid – 3%

19. Ditt inhysningssystem idag, är det den typ av system Du helst skulle vilja ha?

Ja – 87%

Nej – 13%

DISTRIBUTION:

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Enheten för hippologutbildning
Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: 018-67 21 43**

**Swedish University of Agricultural Sciences
Unit for Equine Science
Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: +46-18 67 21 43**
